

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์
โควิด-19 ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร
ACADEMIC ADMINISTRATION OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN
THE CONTEXT OF COVID-19 IN SCHOOL UNDER BANGKOK
METROPOLITAN, CENTRAL BANGKOK

¹วีรวัฒน์ นามนาค และ ²อำนวยการ ทองโปร่ง
¹Werawat Namnak and ²Amnuay Thongprong

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ประเทศไทย
Ramkhamhaeng University, Thailand

¹6414470074@rumail.ru.ac.th

Received: March 25, 2023; Revised: April 9, 2023; Accepted: April 20, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของข้าราชการครูต่อการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามวิทยฐานะ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร จำนวน 280 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที (t-test แบบ Independent) การวิเคราะห์การแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทำการทดสอบเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's post hoc comparison) ผลการวิจัยปรากฏ พบว่า 1) การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ตามการรับรู้ของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ข้าราชการครูที่มีวิทยฐานะต่างกัน

¹ นักศึกษา, สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² รองศาสตราจารย์, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มีการรับรู้การบริหารงานวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 3) ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีระดับการรับรู้การบริหารงานวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน และ 4) ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาขนาดต่างกัน ระดับการรับรู้การบริหารงานวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน ยกเว้นด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี

คำสำคัญ : การบริหารงานวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, โควิด-19

Abstract

The research aimed to study and compare academic administration of school administrators in the context of Covid-19 in school under Bangkok metropolitan, central Bangkok group based on opinions of teachers in schools under the Bangkok metropolitan, central Bangkok group classified by positions, work experiences and school size. The sample group was teachers from schools under the Bangkok metropolitan, central Bangkok group. The sample was the 280 teachers. The data analyzed through the descriptive statistic, t-test, One-way ANOVA and Scheffe's multiple comparison method were also employed by the researcher. The research results were found that 1) Teachers' opinions on the academic administration of school administrators in the context of Covid-19 in school under Bangkok metropolitan, central Bangkok group overall performed at a high level. 2) The comparison of teachers' opinions as position were significant differences. 3) The comparison of teachers' opinions as divided by their working experience were significant differences. 4) The comparison of teachers' opinions as divided by size schools overall and in the aspects were significant differences except the aspect of the development of innovation and learning technology.

Keywords : academic administration, school administrators, Covid-19

บทนำ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 - 2564 ประเทศไทยต้องเผชิญกับสภาวะวิกฤตในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งสถานการณ์นี้ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของประเทศไทยและทั่วโลก รวมไปถึงการศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เนื่องจากต้องมีการปิดสถานศึกษาเพื่อลดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส ส่งผลให้สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร (2564) ต้องออกนโยบายที่เป็นการปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนใหม่ เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้แม้จะอยู่ที่บ้าน โดยมีการออกแบบการจัดการเรียนการสอน 4 รูปแบบ ซึ่งสถานศึกษาสามารถผสมผสานและปรับใช้ได้ตามบริบทของครูและนักเรียน ได้แก่ 1) การเรียนรู้ผ่านช่องทางออนไลน์ต่างๆ (Online) 2) การเรียนรู้ผ่านช่องทางโทรทัศน์ผ่าน

ดาวเทียม (On Air) 3) การเรียนรู้ที่บ้านโดยครูจัดทำเอกสาร (On Hand) หรือไปงานให้กับนักเรียน และ 4) จัดให้มีกลุ่มไลน์ (On School Line) ของแต่ละห้องเรียนหรือรายวิชา เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างครูกับผู้ปกครอง และนักเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนทั้ง 4 รูปแบบนี้สามารถผสมผสานกับการเรียนการสอนในสถานศึกษา (On Site)

แม้ว่าจะมีความพยายามในการจัดการศึกษาในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ด้วยวิธีการดังที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้แม้จะปิดสถานศึกษา แต่จากข้อมูลรายงานการสรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน โดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติพบว่าผลคะแนนเฉลี่ยการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศทุกวิชา แสดงให้เห็นว่านักเรียนได้ผลกระทบทางด้านการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำของสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านงานวิชาการอันเป็นภาระงานสำคัญที่สุดของสถานศึกษา เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญที่จะต้องเป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตรและออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษานำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและมุ่งผลสัมฤทธิ์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนตามนโยบายของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร เพื่อให้อาจารย์สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางการบริหารงานวิชาการ รวมทั้งนำข้อคิดเห็นต่างๆ มาพัฒนาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด-19 ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของข้าราชการครูต่อการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามวิทยฐานะ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด 961 คน โดยผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 280 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับความคิดเห็นของข้าราชการครูในเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วิทยฐานะ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการรับรู้ของข้าราชการครูเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง มาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้อง นำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

3.2 วิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนความคิดเห็นตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert Scale)

3.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของข้าราชการครู จำแนกตามวิทยฐานะ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) และจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน และขนาดของสถานศึกษา วิเคราะห์โดยใช้ค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance) หากมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะนำค่าเฉลี่ยไปทดสอบเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffé's method)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด-19 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมและรายด้าน

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ภายใต้สถานการณ์โควิด-19		ระดับการรับรู้การบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.46	0.53	มาก
2	ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.47	0.48	มาก
3	ด้านการวัดผล ประเมินผล	4.51	0.47	มากที่สุด
4	ด้านการนิเทศการศึกษา	4.52	0.46	มากที่สุด
5	ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา	4.49	0.56	มาก
6	ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี	4.53	0.47	มากที่สุด
รวม		4.49	0.45	มาก

จากตาราง 1 พบว่า การรับรู้ของข้าราชการครูในโรงเรียนโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด-19 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.53$) ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{X} = 4.52$) และด้านการวัดผลประเมินผล ($\bar{X} = 4.51$) นอกนั้นอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด-19 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร จำแนกตามวิทยฐานะ ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวิทยฐานะ

การบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	วิทยฐานะ					
	ไม่มี วิทยฐานะ		มีวิทยฐานะ		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.36	0.63	4.54	0.43	-2.698*	0.008
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.36	0.53	4.54	0.43	-3.020*	0.003
3. ด้านการวัดผล ประเมินผล	4.39	0.50	4.59	0.42	-3.608*	0.00
4. ด้านการนิเทศการศึกษา	4.44	0.49	4.57	0.42	-2.437*	0.016
5. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและ มาตรฐานการศึกษา	4.35	0.68	4.59	0.42	-3.386*	0.001
6. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี	4.42	0.49	4.61	0.45	-3.344*	0.001
รวม	4.39	0.51	4.57	0.39	-3.388*	0.001

*แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่าค่า t มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าข้าราชการครูที่มีวิทยฐานะต่างกัน มีการรับรู้ต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

การบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ประสบการณ์การทำงาน							F	p
	0 – 5 ปี		5 – 10 ปี		10 ปีขึ้นไป				
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D			
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.32	0.67	4.45	0.46	4.59	0.40	6.612*	0.002	
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.29	0.54	4.56	0.45	4.55	0.41	9.596*	0.00	
3. ด้านการวัดผล ประเมินผล	4.39	0.52	4.48	0.45	4.63	0.40	6.698*	0.001	
4. ด้านการนิเทศการศึกษา	4.38	0.52	4.56	0.44	4.60	0.38	6.402*	0.002	
5. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	4.29	0.73	4.55	0.46	4.62	0.37	9.994*	0.00	
6. ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี	4.41	0.52	4.55	0.43	4.62	0.45	5.241*	0.006	
รวม	4.35	0.55	4.53	0.39	4.60	0.36	8.448*	0.00	

*แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่าค่า F มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีการรับรู้ต่อระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ พบว่า

1) ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปี และ 10 ปีขึ้นไป มีการรับรู้ต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมสูงกว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี

2) ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 10 ปีขึ้นไป มีการรับรู้ต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสูงกว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี

3) ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปี และ 10 ปีขึ้นไป มีการรับรู้ต่อระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สูงกว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี

4) ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 10 ปีขึ้นไป มีการรับรู้ต่อระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการวัดผลประเมินผลสูงกว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี

5) ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปี และ 10 ปีขึ้นไปมีการรับรู้ต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการนิเทศการศึกษาสูงกว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี

6) ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปี และ 10 ปีขึ้นไปมีการรับรู้ต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาสูงกว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี

7) ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 10 ปีขึ้นไปมีการรับรู้ต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสูงกว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 0-5 ปี

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดโรงเรียน

การบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ขนาดโรงเรียน						F	p
	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่			
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา	4.60	0.44	4.36	0.47	4.39	0.61	5.57*	0.004
2. ด้านการพัฒนากระบวนการ เรียนรู้	4.62	0.40	4.32	0.47	4.41	0.52	9.022*	0.00
3. ด้านการวัดผล ประเมินผล	4.60	0.40	4.40	0.51	4.48	0.48	3.903*	0.021
4. ด้านการนิเทศการศึกษา	4.63	0.40	4.42	0.48	4.47	0.47	5.148*	0.006
5. ด้านการพัฒนาระบบประกัน คุณภาพภายในและมาตรฐาน การศึกษา	4.64	0.42	4.36	0.61	4.41	0.61	5.978*	0.003
6. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี	4.57	0.44	4.49	0.53	4.50	0.47	0.755	0.471
รวม	4.61	0.36	4.39	0.46	4.45	0.50	5.551*	0.004

*แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 พบว่าค่า F มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีการรับรู้ต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ พบว่า

1) ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก มีการรับรู้ต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมสูงกว่าข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่

2) ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก มีการรับรู้ต่อระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสูงกว่าข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่

3) ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก มีการรับรู้ต่อระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้สูงกว่าข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่

4) ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก มีการรับรู้ต่อระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการวัดผล ประเมินผล สูงกว่าข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดกลาง

5) ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก มีการรับรู้ต่อระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านนิเทศการศึกษาสูงกว่าข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่

6) ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก มีการรับรู้ต่อระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาสูงกว่าข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่

อภิปรายผล

1. ระดับการรับรู้ของข้าราชการครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ตามการรับรู้ของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานครได้มีการดำเนินการตามนโยบายของกรุงเทพมหานครในเรื่องมาตรการต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพภายใต้สถานการณ์โควิด-19 โดยจะมีการประชุมผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อชี้แจงนโยบายและกำกับติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ทำให้การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ด้านการนิเทศการศึกษา และ ด้านการวัดผล ประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้มีนโยบายการจัดการเรียนการสอนผ่านการใช้เทคโนโลยี เช่น การสอนออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน การผลิตคลิปวิดีโอ การติดต่อสื่อสารกับนักเรียนผ่านไลน์ หรือการทำแบบฝึกหัดผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป จึงทำให้มีการรับรู้ในด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่สูงที่สุด สอดคล้องกับ กิตติ สุรวิทย์ คมกฤษ พุ่มทอง และเรณู วงศ์แก้ว (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพการบริหารวิชาการมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยภาพรวม และสอดคล้องกับประธานพล พลเรือง ไพรวลัย โคตรระตะ และศักดา บุญยัต (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่าสภาพการบริหารวิชาการโดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่าระดับการรับรู้ของข้าราชการครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ว่าเป็นส่วนสำคัญของงานวิชาการ โดยเฉพาะในสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ที่ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามปกติ การปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์จึงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารควรพิจารณา เพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มีการกำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ในประเด็นของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และยังสอดคล้องกับ จินตนา วงชาติ (2558) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนตะวันออกพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบว่าระดับการรับรู้ของข้าราชการครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการตามหน้าที่ในการ ส่งเสริม ควบคุมให้มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้อง กับความถนัดของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน เพื่อประโยชน์สูงสุดของการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547) สอดคล้องกับ ยุพา พรหมแย้ม (2562) ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่าการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการวัดผล ประเมินผล พบว่าระดับการรับรู้ของข้าราชการครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการตามหลักการวัดและประเมินผลการเรียน ซึ่งผู้บริหารจะต้องกำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษาในช่วงโควิด-19 ที่มีความแตกต่างจากช่วงสถานการณ์ปกติ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนมีวิธีการที่หลากหลาย การวัดผลประเมินผลจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนตามสภาพจริง สอดคล้องกับหลักการวัดและประเมินผลการเรียน ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่กำหนดไว้ว่า สถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบประเมินผลการเรียนของผู้เรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการประเมินตามธรรมชาติของวิชาและระดับช่วงชั้นของผู้เรียน และยังสอดคล้องกับปรีตนา สีเงิน (2559) ศึกษาเรื่อง สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่า ด้านการวัดผล ประเมินผล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการนิเทศการศึกษา พบว่าระดับการรับรู้ของข้าราชการครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาได้กำหนดให้มีการนิเทศภายในสถานศึกษา เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์โควิด-19 ต้องปรับมาเป็นรูปแบบออนไลน์ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องช่วยเหลือ ให้คำแนะนำแก่ครูผู้สอน เพื่อให้สามารถปรับรูปแบบการสอนให้สอดคล้องกับสภาพผู้เรียนมากที่สุด สอดคล้องกับ เยาวพา เดชะคุปต์ (2542) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารในการนิเทศการสอนไว้ว่าเป็นผู้สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการนิเทศการสอนอย่างจริงจัง โดยผู้บริหารจะทำหน้าที่ ให้คำแนะนำ ชี้แนะ อำนวยความสะดวก ประเมินผลการปฏิบัติงานของครู รวมไปถึงการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครูอีกด้วย

1.5 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา พบว่าระดับการรับรู้ของข้าราชการครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินงานตามหลักการที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้กำหนดหลักการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่าการประกันคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ อัครพร อูระงาม (2560) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในอยู่ในระดับมาก

1.6 ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี พบว่าระดับการรับรู้ของข้าราชการครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาต้องหาวิธีที่จะดำเนินการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ซึ่งอาจมีการอาศัยเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้กำหนดแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้สถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการ โดยให้มีการการพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้วยการกำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกันกำหนดนโยบายวางแผนในเรื่องการจัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษารวมทั้งต้องพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ

2. เปรียบเทียบการรับรู้ของข้าราชการครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร จำแนกตามวิทยฐานะ ประสบการณ์ และขนาดสถานศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ข้าราชการครูที่มีวิทยฐานะต่างกัน มีระดับการรับรู้การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเพราะข้าราชการครูที่มีวิทยฐานะ เป็นผู้มีบทบาทเป็นหัวหน้างานต่าง ๆ ในสถานศึกษา ซึ่งในสถานการณ์โควิด-19 ผู้บริหาร

สถานศึกษาจะต้องมีการสั่งการให้ดำเนินการตามนโยบายต่าง ๆ ของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยครูที่มีวิทยฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบหลักของงานต่าง ๆ จึงมีโอกาสนในการทำงานและปฏิสัมพันธ์กับผู้บริหารสถานศึกษามากกว่าครูที่ไม่มีวิทยฐานะ ดังนั้นทำให้มีการรับรู้การบริหารงานวิชาการมากกว่า สอดคล้องกับขวัญทอง โกฏีรักษ์ ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 พบว่า ครูที่มีตำแหน่ง/วิทยฐานะแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการแตกต่างกัน

2.2 ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีระดับการรับรู้บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า มีความเข้าใจในการทำงานรวมถึงมีการรับภาระงานในระดับหัวหน้างานมากกว่า จึงมีโอกาสนในการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิดกับผู้บริหารมากกว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ทำงานน้อย สอดคล้องกับ พิมพ์ใจ พุฒจิตร์รส (2562) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 พบว่าการครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีการรับรู้ต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 โดยรวมแตกต่างกัน

2.3 ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีระดับการรับรู้บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน ยกเว้นด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีไม่พบความแตกต่าง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาที่ขนาดต่างกันจะมีความใกล้ชิดในการทำงานร่วมกับข้าราชการครูแตกต่างกันไป โดยในสถานศึกษาขนาดเล็ก ผู้บริหารสถานศึกษาอาจจะมีการร่วมงานกับข้าราชการครูในสถานศึกษาอย่างใกล้ชิดมากกว่าในสถานศึกษาขนาดใหญ่ สอดคล้องกับวริทธิ์สิน ไซอักษภาพ และสุตาพร ทองสวัสดิ์ (2564) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 พบว่า ครูที่ทำงานในขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการร่วมกับคณะครูในการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาที่ใช้ว่ามีความเหมาะสมหรือสอดคล้องกับสถานการณ์หรือบริบทในขณะนั้นหรือไม่ และนำผลการวิเคราะห์มาใช้ในการวางแผนปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนด วิสัยทัศน์และเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 หรือในบริบทอื่นที่ทำให้ต้องปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ให้ชัดเจน ทั้งนี้จะต้องส่งเสริมให้ครูสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมลงไปในกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วย และยังคงส่งเสริมให้ครูมีการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง ส่งเสริมให้ครูพัฒนาเรื่องมือในการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นประธานกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และสนับสนุนเพื่อให้ครูปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อนวัตกรรม การเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์โควิด-19 รวมทั้งเป็นผู้จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ครู เนื่องจากจะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้จากที่บ้านหากต้องหยุดเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ สุรวุฒิ, คมกฤษ พุ่มทอง และ เรณู วงศ์แก้ว. (2551). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตากสินและกลุ่มมหาสวัสดิ์. [ม.ป.ท.].
- จินตนา วงชาลี. (2558). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียน ตะวันออกพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 3(3), น.1-10.
- ประธานพล พลเรือง และคณะ. (2562). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต5. *วารสารราชธานีวัฒนธรรมทางสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 3(2), น. 31-42.
- ปริศนา สีเงิน. (2559). สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- พิมพ์ใจ พุฒจิตร์ส. (2562). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์).
- ยุพา พรหมแย้ม. (2562). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). การบริหารและการนิเทศการศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาระบบการพิมพ์.
- วริทธิ์สิน ไชยอัษฎาพ และสุดาพร ทองสวัสดิ์. (2564). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3. การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 13. (น. 1644-1661). หาดใหญ่: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). คู่มือการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานศึกษาธิการกรุงเทพมหานคร. (2564). *รูปแบบการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโควิดโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร*. สืบค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://siamrath.co.th/n/294026>
- อัฒพร อูระงาม. (2560). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.